

VORMSI SÕNUMID

Number 24

14.02.2005

Teabelehe *Vormsi Sõnumid* eesmärgiks on anda informatsiooni saareelu puudutatavatel teemadel, käsitleda saare probleeme ning arendust.

Käesolevas numbris

**Valla eelarvest—
õigemini selle ku-
jundamisest** 2

**Midagi, mida aja-
looraamatust ei
loe ...** 2

**Väikesaare üldko-
gust ühe ruhnlase
ja vormsilase pil-
guga** 3

**Lasteaia—
ja koolielust, aga
ka laiemalt** 4

**Keskkonna-
probleem** 5

Teated 6

Uudised

Oktoobris 2005 käisid **Siim Grundsten** ja **Anders Streng** (juhndaja õpetaja **Ahto Kokk**) Läänemaa noorte **orienteerumisvõistlusel**, kus nad saavutasid **4. koha**.

14. detsembril 2005 toimusid Läänemaa KSL meistrivõistlused sportlaskmises, millel osalesid õpetaja **Ahto Koka** juhendamisel 5 Vormsi kooli õpilast—**Nikolai Fomitsjov, Geidy Piip, Anders Streng, Anders Piip** ja **Siim Grundsten**. Geidy Piip, Anders Piip ja Anders Streng mahtusid esikümnesse, **võistkondlikult saavutati 6. koht**.

14. jaanuaril 2006 toimus Haapsalu Wiedemanni Gümnaasiumis Eesti koolinoorte **keemiaolümpiaadi piirkondlik voor**, kus **Anders Streng** saavutas **4. koha** (õpetaja **Age Kõiveeri** juhendamisel).

Laupäeval 28. jaanuaril sai Päästeamet teate Lääne- ja Harjumaa rannikul ning merel oleva naftareostuse kohta. Ornitoloogide andmetel on hukkunud tuhandeid linde. Vormsi rannikul õlilaike ei leitud. Esmaspäeval võis **saare Lääne- ja Põhjarannikul jääpankadel ja pankade vahel vees ning kividel näha sadu (kuni tuhat) lindu, peamiselt aulid, sõtkad, aga ka kajakad ja luigid, kes on saanud reostusest kahjustada. Reostusest lähemalt loe leheküljelt 4.**

Õnnitleme !

3. jaanuaril sündis Kristina ja Ants Rajando peres poeg **Jaan Rajando**.

7. jaanuaril sündis Marge ja Sven Rammuli peres poeg **Orm Robert Rammul**.

Selleaastasele Lääne maavanema suurte perede tänuvastuvõtule oli kutsutud Vormsist **Eha Saluse ja Ülo Grundsteni pere**.

Kultuurkapitali Läänemaa osakonna aastapreemia kultuuripärandi säilitamise ja kultuuritöö edendamise eest "**Kultuuritegija 2005**" pälvisid ja tänutoetused said

Eidi Leht - rahvatantsu edendamise eest Vormsis;

Marju Terro - Vormsi kultuurielu edendamise eest.

Eelarve raha võlud ja vaevad

2006. a. valla eelarve on jõudnud volikogusse lugemisele ja seal oleva üle 6 miljoni krooni jagamisel on võimukoalitsioonil teadagi mitmeid ahvatlusi. Valitsemiskulu suureneb nüüdsest tunduvalt, milleks kuluva raha kasutamine investeringute all oleks allkirjutanute arvates mõistlikum otsus olnud. Kas hakatakse ka tunduvalt tõhusamalt tööle ?

Viimasel volikogu istungil kehtestati koalitsioonihäältega mitmeid uusi või suurendati olemasolevaid hüvitiisi ja tasusid. Nüüdsest on vallavalitsuse liikmetel (vallaametnikud jäeti küll välja) 100 kr hüvitist istungi pealt; volikogu liikmete hüvitis istungi eest 300 kr (varem 400 kr), millele komisjoni esimehed saavad 200 ja volikogu esimees saab lisaks veel igakuuselt 1400 krooni. Samas on ka volikogu sekretäri koht nüüdsest palgaline. Vallavanemale lisandub 1000 krooni nn. projektide juhtimise eest, täpsustamata, milliste projektide ning kui pikaks perioodiks lisatasu on ette nähtud. Eelarve projekti oli sisse kirjutatud ka vallavanema esinduskulu, mis lubati välja jätta.

Isamaaliidu nimekiri tegi ettepaneku kehtestada vallavanemale kindel ja korralik palk, kuid siduda see lahti vallaametnike palkadest. Põhi-

mõtteliselt on nõustatud vajadusega kaotada vallaametnike palkade otse- seos vallavanema palgast, kuid selleks vallavalitsusepoolsete ettepanekutega välja ei tulnud. Volikogu enamus ei soostunud ka vallavanema palgatõusu kehtestamisega ootama seni, kuni palgasüsteem tervikuna saaks korrastatud (vallavanema sõnul sellega tegeletakse). Arvatavasti pole selleks olemas tegelikku huvi, sest kehtiv süsteem on ülimalt mugav: palga kehtestamisel ei arvestata ei töötulemusi, kogemusi ega koolitust – palk tõuseb stabiilselt samas rütmis vallavanema palgaga (mis on küllaltki poliitiline otsus).

Volikogu enamus kiitis heaks 11% palgatõusu vallavanemale ja sellest tulenevalt toimub automaatselt sama suur tõus ka teistel valla ametnikel. Teiste valla eelarvest töötasu saavate teenistujate palgad on fikseeritud kindlate summadena.

Kui raha jaguks, võiks ja peaksidki tasud suurenema. Küsimus on eelistuste seadmises. Kui sama eelarve juures tekkis vajadus leida täiendavalt 300000 kr Sholemi maja ehituse lõpetamiseks (sinna tulevad korterid spetsialistidele ja õpetajatele) ja raha kooli majanduskulude katteks (seda rida on tunduvalt vähendatud seetõttu, et raha ei jätkuvat), ei peetud või-

malikuks lükata hüvitiste ja palgakasv näiteks aastaks edasi, et kasutada nimetatud summasid kõigi saareelanike huvides. Selline oli kahjuks volikogu enamuse otsus ja jääb vaid loota, et edaspidi on koalitsioonil enam huvi raha suunamiseks valla otseseks arenguks, opositsiooni häältest selle tagamiseks ei piisa.

Kahju on sellest, et 3 kuud uue volikogu koosseisu tööst on läinud peamiselt vaidlustele võimulolijate positsioonide ja tasude määramise osas. Muu töö paistab olevat väiksema tähtsusega: eelarve projektis ei arvestatud jaanuari istungil opositsiooni poolt tehtud ettepanekuid (põhjendamata miks), arutlusel olnud sotsiaaltoetuste määramise ja maksmise kord jõudis volikokku väga toorena ning tekkinud küsimustele ei osanud vastata ei vallavalitsuse esindajad ega sotsiaalkomisjoni esimees. Loodetavasti olukord muutub ning isiklik huvi jääb valla ühishuvidele tahaplaanile.

Isamaaliidu nimekirja nimel

Meelis Mägi

Maris Puurmann

volikogu liikmed

Ei ole midagi uut siin päikese all ...

Iga uus on ammu unustatud vana. Jätame aga nüüd päikese paistma ja vaatame inimeste elamistesse ja tegemistesse. Iga inimene on ainulaadne ja kordumatu isiksus. Tähtpäevadega meenutatakse meile seda, et tuleb olla vähemalt kord aastas teise inimese vastu tähelepanelikum ja abivalmis. Kuigi samas kerkib esile küsimus, et miks ainult kord aastas ja miks ainult tähtpäevadega? Veel kurvem, kui inimene on juba lahkunud ja siis äkki avastatakse, et kui kahju, et jäi nii palju ütlemata märkamata ...

Seoses oma tööga tuleb käia ikka üsna sageli ka koduvisiitidel. Ka

patsiendid on erinevad. Tore, kui peale tervisemure jääb aega kuulata ja arutada ka maailmaasju. Kuulates inimesi, nende muresid ja tähelepanekuid elust enesest, siis sageli tunnen natuke süümepiinu. Ja teate miks?! Sellepärast, et eriti vanemad inimesed jutustavad väga sageli huvitavaid lugusid oma nooruspõlvest ja elutarkustest. Ja siis ma mõtlen, et no küll on kahju, et seda kuulan vaid mina üksi. See on ju meie ajalugu. See on midagi sellist, mida ajalooramatust ei õpi. Võib-olla peaks märkama natuke enam teisi inimesi ja väärtustama ka auväärset eas elanikke. Võtkem

aega, et neid ära kuulata. Võib-olla oleksid nad nõus ka jutustama oma elu lugu noorematele, et need kirja pandaks ja et see väärtuslik info kaduma ei läheks.

Inimesed on erinevad ... Igal inimesel on oma lugu, kellel lühem, kellel pikem ...

Ada Siilbek

Vormsi meditsiiniõde

Väikesaare üldkogu

Püsiasiustusega väikesaarte seaduse § 5 sätestab järgmist: „Saarvalla ja saarelise osaga valla põhimääruses sätestatakse küsimused, mille käsitlemisel tuleb enne otsuse langetamist ära kuulata väikesaare üldkogu arvamusi. Üldkogule kutsutakse kõik saarel alaliselt elavad täisealised hääleõiguslikud isikud.“

Ruhnu Vallavolikogu ei ole siiani küsimusi, mille käsitlemisel tuleks saarerahva üldkogu arvamusi ära kuulata, veel leidnud ja valla põhimäärusesse sisse kirjutanud ning seda järgnevatel põhjustel. Ruhnu alaline elanikkond on napilt 60 inimest ja siin piisab volikogust kui toimivast esindusdemokraatia instrumendist küll. On ju volikogu istungid kõigile avatud, nii et kõigil saareelanikel on võimalus tulla ja oma seisukoht mistahes küsimuses kõigile teatavaks teha. Samuti võimaldab kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, Ruhnu elanike arvu aluseks võttes, vähemalt viiel inimesel esitada neile vajalik volikogu otsuse eelnõu ja seda ka volikogus kaitsta, mis on tõenäoliselt

oluliselt tugevam osalusdemokraatia mehhanism kui kohustus arvamusi ära kuulata.

Erinevate seaduste (planeerimiseseadus, KOKS) alusel tuleb üldisi huvisid puudutav volikogu töö sellistes valdkondades nagu planeeringud, valla arengukava, valla eelarve projekt nagunii avalikustada. Mõned neist peavad läbi- ja avaliku väljapaneku protseduuri (üldplaneering 4, detailplaneering enamikel juhtudel 2, valla arengukava 3 nädalat). Seega puudub sisuline vajadus neid eraldi saare üldkogu arvamuse ärakuulamiseks suunata.

Ruhnus on saare üldkogusid toimunud küll. Viimane neist toimus 4-5 aastat tagasi, arutluse all oli võimalik taasliitumine Pärnu maakonnaga. Ühisele seisukohale ei jõutud, kolmandik saarerahvast toetas Pärnut, kolmandik Saaremaad ja kolmandik oli nagu ikka kui pauk käib, puu otsas (ei omanud või ei julgenud oma seisukohta avaldada). Nii et vajadusel saavad ruhnlased oma küsimusi koos arutada küll ja seda ilma seaduse/põhimääruse sunnita.

Iga saar, sh väikesaar on Eestis vägagi omanäoline, ainult endale omaste eeliste ja probleemidega. Sestap ei saa Ruhnu näidet kindlasti üldistada Kihnu, Vormsi või teistele. Igaüks peab leidma oma elu korraldamiseks ja saareelanike huvide parimaks esindamiseks oma võimalused ja viisid.

Viimasel ajal on kerkinud küsimus saare alalise elaniku staatuse kohta. Ka üldkogule tuleks kutsuda ainult saare alalised elanikud. Siinkohal tuleb tsiteerida keeleseadust (§ 10 lg 2): „Omavalitsusüksuse püsielanik on isik, kes viibib seaduslikult Eestis ja elab omavalitsusüksuses vähemalt 183 päeva aastas, kusjuures tema eemalviibimine omavalitsusüksusest ei tohi ületada 90 päeva järjest.“ Seega peab väikesaare üldkogu kokkukutsumises olema seaduse täitmiseks küllaltki tähelepanelik. Kas selline üldkogu kokkukutsumise regulatsioon ka mõistlik on, otsustagu iga saar ise. Jõudu selleks kõigile!

Kaarel Lauk, ruhnlane
Ruhnu vallavanem 1999-2005

Omad ja võõrad – pidev piiritõmbamine

Saare üldkogu reglementeerimisega seoses on tõusetunud taas päevakorda küsimus – kes on „õige vormsilane“, kellel ka õigus saare valikutes ja otsustes kaasa rääkida. Katsetused saare püsielanike määratlemiseks on tuttavad juba varasemast ajast: näiteks mõned aastad tagasi prooviti eristada omased võõrastest suitseva korstna alusel. Soome väikesaarte kogemus on aga hoopis vastupidine – selle asemel, et kramplikult eristada aastaringselt saarel elavaid inimesi, püütakse kohalikesse otsustusprotsessidesse kaasata võimalikult palju suvilaomanikke ning saarega muul moel seotud isikuid – nii on võimalik suurendada kohalikku elanikkonda ja kasutada kõigi saare arengust huvitatud inimeste mõtteid, teotahet ning soovi saare jaoks midagi head teha.

Rahvastikuregister määrab iga Eesti inimese elukoha. Rahvastikuregistri andmetel on Vormsi valla elanikkond juba 342 inimest, mis võrrel-

des 3 aasta taguse napi 300 kõrval on ilus samm edasi. Rahvastikuregistri alusel määratletud elukoha omavalitsuse eelarvesse suunatakse suur osa inimese poolt makstud tulumaksust. Olenemata sellest, kas summad on laekunud aastaringselt või puhkuseperioodil saarel elavate inimeste sissetulekutest, kasutame neid nii kooli, kohalike teede, valla investeringute jms rahastamiseks. Raha ei ole aga peamine: oma elukoha määratlemisega rahvastikuregistris näitab inimene ka oma huvi kuuluda just ühte või teise kogukonda. Mõistmatu on, miks soovitakse eristada veel „tegelikult“ valla territooriumil elavaid inimesi: nii elu- kui töökohtad võivad olla ajutised, mida ei pruugi aga olla inimese tahe olla kogukonna liige ning anda oma panus kohaliku arengusse.

Kogukonnast väljaarvamine on ülekohtune. Keeleseadus on vast ainukene seadus, milles on säilinud püsielaniku mõiste – see on inimene,

kes viibib omavalitsuse territooriumil enam kui pooltel päevadel aastas. Sama määratlust on pakutud „tõelise saarelise“ eristamise aluseks. Ma ei usu, et mandril haridust omandades või töötades muutuvad meie pereliikmed saarele „võõramaks“. Kindlasti arvestati kunagi ka enamiku ajast kodust eemalviibivate meremeeste arvamusi saare üldkogul. Ajad on muutunud, kuid ülikoolis õppivad või mujal perele leiba teenivad vormsilased jäävad minu silmis ikka vormsilasteks. Ja kellelgi ei ole õigust hakata näpuga näitama, et üks või teine on rohkem oma. Kui seda soovitakse üldkogu kokkukutsumise raames teha, siis muutub osalusdemokraatia tugevdamiseks väljapakutud meetod karmiks oligarhia tööriistaks.

Maris Puurmann
vormsilane

Kodukoht - väikesaar

Kasvamine ja arenemine on keeruline protsess, mille peategelane on laps. Laps, tema kodu ja kodukoht on alati lahutamatus seoses ning suunamas seda väikest tegelast iseendaks kasvamise keerulisel teel. Iga laps, iga inimene on väärtus, samuti paikkond, milles ta elab. Iga kodupaik on omamoodi ainulaadne ja kordumatu, kuid väikesaar oma looduse ja põneva ajaloo taustaga on seda päris kindlasti. Ka väikese Vormsi väike lasteaed on teiste seas täiesti ainulaadne ja kordumatu. Et mille poolest? Kindlasti oma kodukohta tutvustamise ja selle kajastamise poolest. Siinse laste mänguväljaku kavandamisel ja ehitamisel on aluseks võetud saarele iseloomulikke elemente tema aja- ja kultuuriloost. Mini-Vormsi

mänguväljakul kohtame liulaskmiseks vana paati – saarelisele eluviisile vägagi iseloomulik abivahend. Valmisjärge ootab omaaegseid tuulikuid meenutav mini-tuulik. Kaheksakujulise rattatee juures näitab külade asukohta rootsikeelsete külanimedega viidapost. Söderby küla suunal asub väike laululava. Elas ju selles külas rannarootsi vaimu ja traditsioone elus hoidnud põline rannarootslane ja laulumemm Maria Murman. Kiviaiaga piiratud ja trolli poolt valvatud püstkoeda tillukese tuleasemega on pühendatud kaugema ajaloo seotud legendidele. Puna-valge Põnni talu tähistab rannarootsi puitarhitektuuri. Kiikedega ronimistorn sümboliseerib aga saarel paiknevaid erinevaid torne – tule-, piirivalve- ja tänaseid linnuvaatlustorne. Isegi liivakast vastu sooja lõunapäikest on paadinina kujuga. Teist sellist mänguväljakut ei

leidu mitte kusagil mujal nagu ka laste endi valmistatud kodukoha aabitsat. 2005. aasta kevadeks valmis meil lihtne, kuid armas, laste joonistatud ja kirjutatud Vormsi aabits, mis sisaldab omakorda kilukesti saare ajaloo, loodusest, legendidest, siinsetest küladest ja asutustest.

Tahaksin lõpetada tunnustatud pedagoogi J. Käisi sõnadega „Tutvudes oma kodukoha inimeste tegevusega ja looduse eluga saab laps suuteliseks tajuma ja mõistma elu ka laiemas ringis. Kodukohast saadakse seda elujõudu, mis pärastises elus võib ilmneda suurtes tegudes.“

Jana Kokk

Vormsi Lasteaed—Põhikooli õpetaja

Vormsi kooli uus õppekava toetub kohalikule kultuuriloole

Vormsi kooli õpetajad on hakanud välja töötama uut õppekava, mis järgides riikliku õppekava poolt sätestatud kriteeriume, toetuks õppetöös kodukandi kultuuripärandile ja paikkondlikule eripärale. Kohalugu on läbivaks teemaks kõigi õppeainete töökavade väljatöötamisel.

Käesoleva aasta alguses toimus Tallinnas Koolide Arengukavakonverents, milles rõhutati koduloo ehk kohaloo õpetamise tähtsust just põhikooli erinevates astmetes. Nii nagu laps oma arengus liigub lähemalt kaugemale ja kodust laia maailma, nii peaks ka kool järgima põhimõtet, et kõigepealt õpime tundma kõige lähemat ümbrust - kodusaart - ja liigume järk-järgult edasi Eesti tasandile, sealt Euroopasse ja ülejäänud maailma. Tänapäeva info-

ajastul on paratamatu, et koolis õpitakse killukesti ühe ja teise Euroopa ja maailma kultuurinähtuse või ajaloo sündmuse kohta, kuid tihti jääb kõrvaliseks see kõige lähem ja madalam tasand – kohalik elu-olu, traditsioonid, kombid ja pärimused. Kui noor inimene õpib koolis inimestest, kes tegid oma suuri tegusid kusagil kaugel, siis on selge, et ta ka ise tahab peale kooli lõpetamist teostada ennast mujal maailmas. Aga kui laps saab koolis innustust kohalikest traditsioonidest ja välja-paistvatest isiksustest, siis on ka rohkem lootust, et ta seob oma tuleviku oma kodukandiga.

Vormsi saare eripäraks on see, et suurem osa inimesi on erineval ajal siia sisse rännanud. Tekib küsimus,

kes on saare kultuuritraditsiooni hoidjad ja pärimuse kandjad? Kas rannarootslased ja nende järeltulijad, kellest paljud on saarelt lahkunud? Või hoopis vahepealsetel aastakümnetel erinevatest Eesti paikadest siia tulnud inimesed, kellest igaühel on oma side väikse, kuid erilise saarega?

Vastus peitub selles, et Vormsiga on kultuuriliselt ja vaimselt seotud palju rohkem inimesi, kui hetkel siin hingekirjas olevaid maksu-maksjaid. Vormsi kooli poolt algatatav kohaloo uurimine ja pärimuse kogumine on üks võimalus ühendada need inimesed ja jätkata oma kodupaiga väärtustamist.

Kaia Oper

Vormsi Lasteaed—Põhikooli direktor

Õlireostus - õppetund kestab

Eestit on tabanud esimene suuremahuline naftareostus, paljud teised riigid on selle kurva kogemuse juba läbi teinud. Praeguseks on kõva tööd teinud nii riigiametid, omavalitsused kui ka valitsusvälised organisatsioonid. Suurt abi on olnud vabatahtlikest, kes tulnud oma tööga appi või lihtsalt raha annetanud. Täna on Eestisse jõudnud väliseksperdid, kelle juhendamisel edasine töö käima hakkab. Samas võiks iga inimene olla paremini kursis sellega, kuidas taolises kriisiolukorras käituda. Näpunäiteid saab Maailma Looduse Fondi (WWF) abiga ka eesti keeles välja antud Õlitõrje käsiraamatust (http://www.wwf.fi/wwf/www/uploads/pdf/oljytorjuntaopas_viro.pdf), mille suures osas ka sinne kirjatükk põhineb.

"Õli" on palju erinevaid liike: vedelgaasid, bensiinid, petrooleumid, diisliõlid, kerged kütteõlid, rasked kütteõlid ja bituumenid. Lisaks transportitakse merel rohkesti toornaftat, mis on oma omadustelt sarnane raske kütteõliga. Õlitõrjega tegelevatel inimestel peavad olema põhiteadmised õli omadustest.

Sõltuvalt merre sattunud õli hulgast, kvaliteedist, vanusest ja muundumise astmest erineb merre sattunud tema väljanägemine. Õlireostus tehakse kindlaks vaatluse teel. Õli tunneb ära vee pinnale moodustunud kihi järgi. Õline kiht on teist värvi kui teda ümbritsev meri. Paks õlikiht on tumedam, peaaegu must. Tuule ja lainete mõjul võib õli koguneda ranniku lähedusse või lahesoppidesse isegi mitmesentimeetrise kihina. Nii paksu õlikihi pind on süsimust. Lisaks värvile saab õlilaiku kindlaks teha ka selle järgi, et mere pinnale sattunud summutab ta lainete liikumist ning õline koht meres on vaiksem ja tasasem kui teda ümbritsev puhas meri. Meres või rannas avastatud õlireostusest tuleb kindlasti teavitada **Päästeteenist numbril 112 või Keskkonnainspektsiooni numbril 1313**. Teatades õlireostusest tuleb registreerida vaatluspaik, reostuse ulatus (pikkus ja laius), õli katmisvõime, värv, õlikihi paksus ja reostuse vorm. Tuleks püüda hinnata ka tuule suunda, et õlilaigu võimalikku edasilikumist ennustada.

Õlitõrjetöödel on kõige tähtsam järgida ametkondade korraldusi, kasutada tervet mõistust, olla ettevaatlik ja vältida asjatuid riske. Puhastustööde eesmärgiks on taastada reostunud piirkondades õnnetusele eelnenud seisukord. Õli tuleb kokku korjata ja õliga määr-

dunud objektid võimalikult korralikult puhastada. Tööde järjekord on harilikult järgmine:

Kaks 30-liitrist kilekotti asetatakse üksteise sisse 12-liitrisesse ämbrisse. Kottide suud tõmmatakse korralikult üle ämbri servade, et vältida ämbri asjatut määrdumist. Kilekottidesse kaabitakse või tõstetakse õli näiteks laste mängulabida, taimelabida või kühvliga. Ämber kogutakse pooleldi täis. Kotid suletakse kindlalt kas looduslikust materjalist nõõri või kaablirihmaga. Õhukeste kilenõõride kasutamine on keelatud, kuna need võivad õli toimet ära sulada. Kaks 100-liitrist kilekotti pannakse üksteise sisse 45-liitrisesse anumasse. Kottide servad tõmmatakse korralikult üle nõu servade. Kottidesse asetatakse kaks 30-liitrist kilekotti. Suuremad kotid suletakse kindlalt nõõri või kaablirihmaga. Kilekotid transportitakse anumates vahelattu. Kilekotte ei tohi panna liiga täis. Need peavad olema nii kerged, et üks inimene jaksaks neid tõsta ja hõlpsalt ning ohutult transportida ka kivisel ja liibedal pinnasel. Kottide purunemise vältimiseks viiakse need vahelattu ämbrites või muudes anumates. Kotte ei tohi mingil juhul lohistada mööda maad.

Kogutud õli vahelao tuleb paigutada nii, et isegi tormilained ei ulatuks õlikotte merre uhtuma. Koht tuleb valida siiski õliga reostunud ranna lähedusse, et kotte mitte tarbetult kaugele vedada. Vahelao peaks paigutama sellisesse kohta, kuhu pääseb kergelt ligi kas paadi või veoautoga. Samuti on soovitatav, et vahelao või äraveo tõttu ei kannataks taimestik ega peaks rajama uut teed. Vahelao põhi peab olema õlipidav ja tasane. Põhja peab puhastama, et seal poleks teravaid kive ega oksa, mis võiksid lõhkuda kilekotte.

Vees hõljuva ja rannale kandunud õli põletamine pole lubatud, sest mere pinnal jahutab vesi põlemisprotsessi ja põlemine pole täielik, nii tekib põlemise tulemusena kahjulikke õhku saastavaid aineid. Põlemine pole täielik ka tünides või pinnaselohkudes, kuna seal ei saa põlemisprotsess piisavalt hapnikku.

Õlist prahti võib põletada ainult päästeteenistuse juuresolekul või vähemalt nende loal. Kui päästemeeskonda ei ole kohal, peab varuma kustutusvahendeid. Põlemine on seda puhtam, mida suurem on põlemistemperatuur. Tõstes lõkke kividest tehtud koldele või restile, võib lõkke hapnikuvarustust suurendada. Algul kogutakse lõkkesse kergesti põlevaid materjale. Lõke süüdatakse pärituule suunas. Lõkkesse lisatakse õlist materjali alles siis, kui tuli on hästi põlema läinud.

Õliste roostikualade puhastamine on raske, selleks tuleb roostik niita. Roostikualade niitmist peab alustama alles siis, kui veepiirkond on puhastatud. Õliga määratud roostikuala tuleb piirata õlitõketega, et õli ei pääseks niitmise käigus puhastele aladele. Niita tuleks veidi allpool veepiiri. Niitmise järel kogutakse õline roog kuhja ja võimalusel põletatakse.

Õliga määratud looma kohates tuleks leiuist teatada tõrjetõid korraldavale ametkonnale

(Looduskaitsekeskuse töötajatele, omavalitsusse või Päästeteenistusele). Kui mingil põhjusel satud puhastama näiteks õliga määratud lindu, tuleb seda teha võimalikult ettevaatlikult. Lind võib kinnivõtmisel tekitada vigastusi nii iseendale kui teda käsitsevale isikule. Metslinnu püüdmine tekitab linnule lisaks stressi, mistõttu kinnivõtmine ja puhastamisele saatmine tuleb teostada võimalikult kiiresti. Stressi ja võimalike vigastuste vähendamiseks peab linnud kohe kinnivõtmise järel panema pappkasti. Pappkasti külgedel peavad olema õhuaukud ja selle põhjas ajalehed. Pappkasti kaanele tuleks võimalusel kirjutada täpne leiukoht, kuupäev, linnu liik ning silma järgi hinnatud õliga määrdumise kirjeldus. Külmetunud linnud peaks panema transporti- või ooteajaks sooja. Rannalt leitud surnud linnud toimetatakse samuti õlitõrjetõid juhtiva ametkonna kätte.

Lindude päästmiseks on võimalik kasutada mitut viisi. Näiteks eelmisel nädalal pesti linde LDC-nimelise looduslikke koostisaineid sisaldava pesuvahendiga Nõva Päästeteenistuse Keskuses, kust nad saadeti edasi Tallinna Loomaaeda kosuma. Samas lindude pesemine ja seejärel transportimine tekitab loomadele stressi ja suur osa neist siiski sureb. Hetkel hoitakse määratud linde ajutises linnuhaiglas Keilas soojas, neid sundtoidetatakse 5-protsendilise glükoosilahusega, et nad endale naftat sisse ei sööks ning oodatakse kuni nad hakkavad sulgima või aidatakse neil ise puhastada.

Ka surnud õliste loomade loodusest kõrvaldamine on tähtis - nii ei liigu mürgised ained mööda toiduahelat kiskjate kõhtu. Olukorras, kus määratud linde on rannas palju ning neid pole sealt võimalik eemaldada, korraldatakse kottide lisaõõtmist. Rootsis on seda tehtud näiteks lambakorjusega, Saaremaa Looduskaitse Keskuse piirkonnas toidetatakse praegu merikotkaid kalaga, võib olla osutub selline tegevus vajalikuks ka mujal Eesti rannikupiirkondades.

Silvia Lotman

MTÜ Läänerannik projektijuht

Teated

Põllumajandusega tegelejatele

HPL Läänemaa Nõuandekeskus korraldab RAK meetme 3.8 kaasrahastamisel õppepäevad maainimestele. Õppepäevad on osalejatele tasuta.

Põllumajandusloomade märgistamine ja arvestuse pidamine. 15.veebruar, Läänemaa Arenduskeskus, Lihula mnt 3, (III korrus) Haapsalu; 16. veebruar, Kõmsi Rahvamaja. Algus mõlemal päeval kell 10.00, kestab kuni 14.00. Sihtgrupp: loomakasvatavad. Teemad: loomade heaolu nõuded, põllumajandusloomade märgistamine ja arvestuse pidamine. E-PRIA. Lektor on **Saima Toom**, HPL Läänemaa Nõuandekeskuse konsulent.

Põllumajanduslike FIE-de raamatupidamine.

21.veebruar, Läänemaa Arenduskeskus, Lihula mnt 3 (III korrus); 22. veebruar, Kõmsi Rahvamaja. Algus mõlemal päeval kell 11.00, kestab kuni 14.15. Sihtgrupp: põllumajandusega tegelevad füüsilisest isikust ettevõtjad. Teemad: kassapõhine raamatupidamine lähtuvalt Raamatupidamise Toimkonna juhenditest, FIE-de maksustamine, käibemaks, tulu deklareerimine, FIE tekkepõhise raamatupidamise probleemid. Lektor on **Mai Vaher**, Saaremaa Taluliidu finantsmajanduse konsulent, audiitor.

Põllumajanduslike äriühingute raamatupidamine.

28.veebruar, Läänemaa Arenduskeskus, Lihula mnt 3, (III korrus). Kell 10.00-14.00. Teemad: raamatupidamise sõlmpõhised probleemid, raamatupidamise muudatused, põllumajandusliku raamatupidamise eripära, bioloogilised varad. Lektor on **Krista Lepik** - Jäneda Raamatupidamise ja Nõuandebüroo OÜ

Põlluraamatu pidamine ja väetistarbe arvestamine. 8. märts, Läänemaa Arenduskeskus, Lihula mnt 3 (III korrus) Haapsalu, 10. märts, Lihula Kultuurimaja. Algus mõlemal päeval kell 10.00, kestab kuni 14.00. Sihtgrupp: põllumajandustootjad ja teised maaharijad. Teemad: põlluraamatu pidamine, mullaproovide võtmine, väetistarbe arvestamine mullanalüüside põhjal, põlluraamat ja pindalatoetused. Lektorid on **Targo Pikkmet** ja **Väino**

Narusk - HPL Läänemaa Nõuandekeskuse konsulendid.

Põllumajandusmaade metsastamine. 16. märts Läänemaa Arenduskeskus, Lihula mnt 3, (III korrus) Haapsalu. Kell 10.00 – 15.00. Sihtgrupp: põllumajandusmaa omanikud ja erametsaomanikud. Teemad: põllumajandusmaade metsastamine - puuliikide valik ja agrotehnika, maastiku kujundamine seoses põllumajandusmaade metsastamisega, põllumaade metsastamise toetuse nõuded, metsamajanduse investeeringutoetus. Lektorid on **Lembitu Tarang** erametsakonsulent ja **Silvi Tarang** HPL Läänemaa Nõuandekeskuse konsulent.

Lihaveisekasvatuse. 12. aprill Läänemaa Arenduskeskus, Lihula mnt 3 (III korrus), Haapsalu. Kell 10.00 – 15.00. Sihtgrupp: loomakasvatavad. Teemad: lihaveiste pidamine, lihaveiste tõuaretus, lihaveiste söötmine suvel ja talvel. Lektorid on **Airi Külvet**, ETKÜ lihaveiste aretusspetsialist ja **Saima Toom**, HPL Läänemaa Nõuandekeskuse konsulent.

Pärnumaa Talupidajate Liit korraldab RAK meetme 3.8 raames üleriigilise infopäeva teemal **Toetuste maksustamine ja muudatused raamatupidamises.**

2. märtsil 2006 Haapsalu Kutsehariduskeskuses, Ehitajate tee 3, Uuemõisa, kell 10.00. Osalemissoovist teatada telefonil 4430923 või taluliit@estpak.ee

Eesti Maaülikooli Avatud Ülikool korraldab RAK meetme 3.8 raames üleriigilised infopäevad Haapsalus, Läänemaa Arenduskeskuses, Lihula mnt 3,

24. märtsil **Parim võimalik tehnika veisefarmidele**

27.aprillil **Maaparanduseseaduse ja maaparandusetoetuste tutvustamine.** Algus mõlemal infopäeval kell 10.00. Infopäevad on osalejatele tasuta. Vajalik eelregistreerimine: tel/faks 7313175, tel 7313173, mail avay@eau.ee või <http://www.emu.ee/21681>

Vormsi Lasteaed—Põhikooli 9 õpilast ja 2 õpetajat on kutsutud osalema 12.-19. märtsil toimival **GLOBE sõpruskoolide õppelaagris Norras.** Vormsi kool otsib sponsoreid sõidu toetamiseks.

2005. aasta lõpuga lõpetas tegevuse Silma Looduskaitseala Administratsioon, nagu lõppes ka kõigi teiste Eesti kaitsealade administratsioonide tegevus. Alates 1. jaanuarist 2006 tegutseb uus üleriigiline Keskkonnaministeeriumi hallatav asutus **Riiklik Looduskaitse Keskus**, mis tegutseb 8 regioonis. Vormsi jääb Hiiu-Lääne regiooni, mille keskus asub Penijõel Matsalu rahvusparkis. Looduskaitsekeskus korraldab uuringuid ja seiret, kaitsekorralduskavade koostamist ja nendest tulenevate tegevuste elluviimist, loodusõpet ja loodusobjektide tutvustamist, annab hinnangu kaitsetegevuse tulemuslikkusele ning teeb ettepanekuid tingimuste seadmiseks kavandatavatele tegevustele.

Vormsi maastikukaitseala ja teiste saarele jäävate looduskaitsealuste objektide valitsejaks on nüüdsest **Läänemaa Keskkonnateenistus** ning tegevuste koostöölastamiseks kaitsealal tuleb edaspidi pööruda nende poole **Kiltsi tee 10, Haapsalu.**

Teabelehe väljaandja:

MTÜ Läänerannik.

Vormsi, Läänemaa

Telefon

47 32174

e-mail:

laanerannik@hotmail.ee

Läänerannik